

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ МУЗИКИ

Колеснікова Марина Леонідівна,

концертмейстер, викладач

Кудлюк Дарина Вікторівна,

студентка Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах гуманістично-демократичних перетворень, розвитку вищої школи відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», спрямованих у XXI століття, проблема естетичного виховання студентів педагогічних закладів вищої освіти набуває особливої актуальності. Заклад вищої освіти має формувати особистість майбутнього вчителя, здатного до постійного творчого пошуку у змінюваних суспільно-культурних ситуаціях, до безперервного експерименту, яким, за своєю суттю, є професійна педагогічна діяльність. Сучасна педагогічна практика, що відповідають загальній гуманістичній парадигмі освіти, потребує розв'язання суперечностей між якісно новою соціально-педагогічною ситуацією й наявною системою освіти й виховання; потребами сучасної освіти й традиційними штампами в підготовці спеціалістів для неї; між формальним визначенням значення естетичного виховання як важливої системної підструктури розвитку особистості в цілому й фактичною недооцінкою його в навчально-виховному процесі. Користуючись аналізом загального процесу відображення мистецтвом мінливих умов соціальної дійсності, автор спробує окреслити аксіологічну підготовку майбутнього педагога-музиканта в соціокультурному процесі розвитку музичної культури. Мета роботи. З погляду соціокультурних реалій сьогодення проблема підготовки педагогічних працівників музичного профілю у процесі сприйняття і засвоєння сучасних тенденцій розвитку музичного мистецтва є актуальним практичним завданням духовного, морального, естетичного розвитку молоді. Але з аналізу останніх досліджень і публікацій, в яких

висвітлювалося розв'язання цієї проблеми, слід виділити ще нерозв'язані питання, а саме важливість характеристики тенденцій розвитку музичного мистецтва XX – XXI століть. На висвітлення цих актуальних питань і спрямоване наше дослідження, мета якого полягає в науковій аргументації та характеристиці змін у сучасному музичному мистецтві, на що належить звернути увагу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики, педагогів-організаторів виховної роботи. У цьому дослідженні вирішуються такі завдання: визначення змісту, мети, завдань естетичного виховання, нових вимог до майбутніх учителів в умовах реформування освіти. Матеріали та методи. При проведенні дослідження нами використано дані літературних джерел та дані проведених наукових досліджень щодо основних підходів та принципів у виборі методів дослідження. Результати та обговорення. Естетичне виховання є важливим чинником духовного збагачення студентів, гуманізації освітнього процесу. Воно має великий вплив на розвиток творчого потенціалу, формування світогляду, ціннісних орієнтацій особистості. Проблема сутності естетичного ставлення до мистецтва, його виховних можливостей посідає одне з ключових місць у дослідженнях філософів, мистецтвознавців, психологів, соціологів, педагогів. Аналіз наукових праць свідчить про необхідність послідовної цілеспрямованої роботи з формування естетичного ставлення молоді до мистецтва, зокрема, в процесі навчання музики. Естетичне сприйняття музики – це процес, в якому наявні і пізнавальні, і емоційні сторони людини. На цей процес впливають естетичний досвід, характер естетичних знань і вмій, настроїв, самопочуття особистості. Музика є одним із наймогутніших засобів виховання, що надає естетичного забарвлення всьому духовному життю людини. Практика використання музики в педагогічній діяльності існує вже давно, її підготовці студентів практикували ще Ф. Прокопович, Г. Сковорода, С. Русова, Д. Кабалевський, С. Шацький, В. Сухомлинський та інші видатні представники педагогічної думки, вважаючи музику необхідною складовою як естетичної підготовки вчителя, так і естетичного виховання молодого покоління. Ставлення до естетичного виховання як засобу формування творчої особистості широко відображене в педагогічній спадщині В. Сухомлинського. Саме до його ідей звертається сучасна педагогічна думка, наголошуючи, що найголовнішим результатом освіти та виховання у вищих педагогічних закладах стає не тільки набуття певних знань, умінь і навичок, а й загальний духовний розвиток особистості, складовими якого є творчі здібності, морально-естетичне самовдосконалення, гуманістична світоглядна позиція. Особливе місце в естетичному вихованні В. Сухомлинський надавав музиці, адже сфера дії музики починається там, де закінчуються слова. Те, що неможливо передати

словом, можна сказати мелодією. Видатний педагог глибоко аналізував вплив музичного й естетичного виховання на формування всебічно розвиненої особистості. Зокрема, він наголошував на ролі музики в інтелектуальному розвитку: «Музика – могутнє джерело думки. Першоджерелом музики є не тільки навколишній світ, а й сама людина, її духовний світ, мислення і мова». Виходячи із загальної мети виховання, В. Сухомлинський завдання музичного виховання вбачав у тому, щоб виховувати не музиканта, а передусім людину; не стільки навчати музики, скільки через музику впливати на духовний світ школярів. Називаючи музику «мовою почуттів», педагог прагнув, щоб школярі могли користуватися нею як засобом самовираження. В. Сухомлинський по-особливому ставився до питання гуманізму вчителя. Принцип гуманізму пронизує всю його творчість. Саме гуманістичний стиль мислення визначає професійну компетентність педагога. Сучасний педагог – це гуманіст з високим рівнем духовної культури. Ніщо так не допомагає педагогові долати об'єктивні труднощі, як глибока віра в людину, гуманістичне мислення, на якому ґрунтується висока духовність. Музична освіта є найважливішим аспектом естетичного виховання. Базою для всеохоплюючого музично-естетичного виховання є загальноосвітня школа. Школа повинна навчити дітей любити і розуміти мистецтво, виховувати у них творчу активність, уяву, вміння мислити художніми категоріями. На ці моменти потрібно націлювати студентів педагогічних закладів вищої освіти, готуючи їх до практичних занять в школі. Уроки музики повинні сприяти формуванню духовного світу учнів, розвивати їх художні смаки, естетичні потреби, навчати орієнтуватися в музичній інформації. Вирішення завдань музично-естетичного виховання учнів повинен здійснювати висококваліфікований, усебічно розвинений фахівець, який володіє багатьма вміннями і знаннями. Необхідно звертати увагу майбутніх педагогів на те, що музична культура, як і педагогічна наука, пройшла досить суперечливий і складний час. У радянський період увага зверталась переважно на ідеологічну функцію музичної культури. Оцінки ж тогочасної західноєвропейської та заокеанської музики в нас були нищівними. Разом з тим з'явилися кардинальні знахідки в музичному мистецтві, котрі розкрили світовідчуття людини нового часу. Адже саме у ХХ столітті відбулася своєрідна революція у музичній свідомості, затвердилися нові принципи музично-естетичного мислення і розуміння цінностей музичних композицій. Майбутні педагоги-музиканти повинні усвідомлювати, що музика ХХ століття створила безліч нових форм, кардинально оновилися засоби музичної виразності, виникли нові погляди на гармонію, поліфонію, аранжування, оркестрування, на саму природу музичного мистецтва. Новації знайшли відображення у творах фортепіанного

мистецтва С. Прокоф'єва, Д. Шостаковича, А. Хачатуряна, Б. Лятошинського та інших авторів, які відзначалися підвищеною експресивністю, гостротою та різкістю звучання. Саме в цей період розквітнув талант композиторів Г. Свиридова, Р. Щедрина, А. Ешпая, П. Чайковського, А. Штогаренка, С. Слонимського. Водночас заявили про себе майстри, які знайшли своє покликання в пісенному жанрі: А. Островський, С. Туліков, В. Мураделі, О. Пахмутова, Є. Колмановський, П. Майборода, І. Шамо, І. Поклад та багато інших. У кінці ХХ століття виникла контркультура, носіями якої стали вікові групи молоді. Контркультура виголошувала нову систему цінностей, в яких особливе місце займала свобода самовислову, пошук нових видів спільнот і способів спілкування. Значна частина молодіжних угруповань консолідувалася навколо якоїсь музичної течії або групи, тому що саме музика є найкращим способом самовислову і певним комунікативним каналом. На сьогодні, музика розширює і збагачує світ художніх вражень людини, її уявлення і знання про життя. Висновки. У процесі естетичного виховання розвивається творчий потенціал особистості, художньо-образне мислення та здібності, формується естетичне відношення до мистецтва та навколишнього світу. Водночас відбувається процес соціалізації особистості. Набуття конкретних знань про культуру, музичне мистецтво, досвід мистецько-педагогічної діяльності сприяє формуванню естетичної культури, світоглядних орієнтацій, громадської свідомості, патріотизму, духовному самовдосконаленню. Удосконалення підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності потребує активного застосування можливостей естетичного виховання. Педагогічні ідеї В. Сухомлинського про естетичне виховання молоді залишаються актуальними і в наш час, необхідний тільки подальший їхній творчий розвиток з використанням новітніх педагогічних технологій. Сучасні засоби відтворення музичної інформації є ефективним інструментарієм для естетичного виховання молоді. Це дослідження далеко не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового обґрунтування заслуговують дослідження форм і методів естетичного виховання, використання можливостей позанавчальної діяльності, застосування в цьому процесі новітніх виховних технологій. Дослідження повинні бути продовжені і в напрямку індивідуалізації пізнавального процесу засобами сучасної музики. У роботі вчителя необхідно використовувати передові ідеї музично-педагогічної науки, що спонукають до самостійної пізнавальної діяльності і сприяють мобільності і трансформації освоєних знань.

